

Essay

Dramaturgier til husbehov – og måske nye horisonter

Lokale Transformationer
Foto: Elona Planman 2017

Dramaturgier til husbehov

– og måske nye horisonter

Af Per Kap Bech Jensen¹

Tilbage i nullerne, da jeg startede med at læse Dramaturgi, så var det en udtalt ”sandhed”, at der kun fandtes 1,5 fuldtidsstilling til uddannede dramaturger i Danmark på de danske teatre. Man måtte derfor med sådan en statistik imod sig, hvis man ønsker at arbejde som dramaturg, begynde at stille sig selv spørgsmålene: hvad så lille du? Skulle jeg have læst til tandlæge? Tænder er der jo nok af i verden! Eller hvad kan det ellers bruges til? På mange måder har sidstnævnte spørgsmål affødt følgende konsekvens. Hvis Dramaturgi som fag ønsker at søge nye horisonter og høste de frugter, som faget siden begyndelsen nænsomt har dyrket, så må dramaturgens praksis gen-tænke sig selv. Nu må læseren ikke tro, at der kommer en vidunderformel eller løsningsmodel. På mange måder vil følgende virke en smule tandløst, men håbet er, at der trods alt vil være lidt bid at finde alligevel.

Så hvis en dramaturg ikke arbejder med teater, hvad laver en dramaturg så? Eller rettere; hvad kan den dramaturgiske kompetence bruges til? Følgende vil være en faglig og ikke-faglig sondering af, hvilken relevans dramaturgier spiller i en global verden. Samtidig vil det være vigtigt at komme med forskellige refleksioner, der zoomer ind og ud på anvendeligheden af dramaturgier, og hvordan de kommer i spil på forskellige scener eller andre rammesætninger i samfundet.

Hvis en dramaturg ikke arbejder direkte med teater eller dets udtryksform, hvor er de oplagte mulighedsfelter så henne i en digitaliseret og gennenglobaliseret verden, hvor informationsstrømmen er overvældende

og hele verden tilgængelig?

Lad os zoomer lidt ud og se på, hvad dramaturgen er for en størrelse. Hvad er det, som gør, at man kan italesætte en dramaturgisk kompetence, og hvad indeholder den? Umiddelbart vil et svar være, at kompetencen ligger i at kunne analysere, bearbejde, nedbryde og samle præsentationer. Om det så er tekstlige, rum(め)lig eller handlingsmæssige, vil det dramaturgiske blik og handlinger kunne organisere og systematisere indre processer mod et samlet eksternt udsagn. Omvendt er det i nogle sammenhænge dramaturgens opgave at tilsløre eller ligefrem forpurre nogle af de logiske slutninger eller samlede udsigelse. Alt i alt ud fra det ønskede (kunstneriske, æstetiske, politiske, pædagogiske, praktiske ...) mål. Med andre ord, hjælper dramaturgen med sin kritiske sans, sit skarpe analytiske apparatur, sit blik for processkabelser og sine kompetencer for at ”arbejde med det, der er at tage af” med at fuldende skabelser. En slags fødselshjælper, kunne man sige med tankerne rettet mod en vis mand fra Grækenland.

Refleksion nummer 1: Dramaturgi på tværs

Kunne man forestille sig, at Dramaturgi som fag frisættes og dermed får en frihed til at gå mere på tværs af fagligheder i en sags tjeneste end i de allerede fastlåste rammer? Det er selvfølgelig angstprovokerende at kaste en del af arvesølvet overbords i forhold til, at udgangspunktet har været det skrevne drama og teater, men samtidig vil en løsrivelse fra kun at omhandle teatret til at applicere sig selv på andre fagligheder

1) Nordisk Teaterlaboratorium – Odin Teatret. Redigeret af dramaturgisk PR, Anna Marie Houe og dramaturgisk administration, Ulrik Skeel, Nordisk Teaterlaboratorium – Odin Teatret

måske bane nye veje? Man kan i denne sammenhæng tænke sig, at Dramaturgi bliver en faglig hybrid, der mere løst kan koble sig til forskellige fagområder og derigennem skabe nye horisonter, man kan spejle imod. Hvad hvis teatret ikke er det altoverskyggende mål for en dramaturg, men at man derimod uddanner sig til at kunne navigere blandt (u)muligheder og sætte fagligheden i spil på helt nye og uvante måder? Man kan selvfølgelig med rette spørge sig selv, om dette så ikke er det samme som at lukke faget? Min påstand vil være tværtimod, da det netop er ved en stærk faglighed med teatret som et forskningslaboratorie inden for skrevne og teatraliserede sociale relationer, at man kreativt kan applicere fagligheden på andre felter. I værste fald vil en sådan tilgang kunne skabe en bredere anerkendelse af dramaturgen som katalysator for nye perspektiver.

Refleksion nummer 2: Dramaturgen som dannelsesagent

Hvis verden er en scene, og alle vi godtfolk er aktører i den, så vil det betyde, at dramaturgen indtager en central placering i samfundet som sådan. Faktisk vil et sådant perspektiv gøre dramaturgen uundværlig i alle henseender, hvis det handler om at kunne gennemskue og strukturere den verden, som vi lever i. Samtidig vil det så at sige også være enhver dramaturgs pligt eller for den sags skyld ansvar at hjælpe folk med at kunne navigere i en verden fuld af fake news, shitstorms, klimaforandringer eller algoritmer. Afledt af dette vil en nærliggende tanke være, at dramaturgi vil have en samfundsmæssig relevans i forhold til dannelse af den enkelte borger. Faget vil få samme kanoniserede status som Emma Gads *Takt og Tone* eller som modersmålsundervisning i skolen. Den dramaturgiske kompetence vil kunne være et kompas i en gennemglobaliseret verden, hvor der ikke længere findes den eneste ene store fortælling, som kan skabe sindsro hos

den enkelte. Verden er derimod spaltet i mange realiteter eller fragmenterede storylines, og en dramaturgisk dannelse vil kunne hjælpe den enkelte med at navigere i et horisontløst hav af informationer og sandheder.

Refleksion nummer 3: Dramaturgen som fremtidens kommunikator

Med inspiration fra opgørelsen over, hvor dramaturger ender, så kan man se en tendens til, at det er et område som kommunikation og planlægning som fører an med 15% for bachelorer og 15% for kandidater.² Nu er det jo ikke en selvfølge, at det er inden for teatret, disse dramaturger har deres virke. Det kan også være inden for helt andre brancher. Det fremgår ikke klart af statistikken. Samtidig er det også en statistik, hvilket i sig selv afføder et noget forsimplet billede af, om det dramaturgen arbejder med, er teater eller andre performative genrer. Dog vil jeg mene, at statistikken trods alt indikerer, at dramaturgens kompetence i forhold til at formidle eller tilrettelægge virkningsfuld kommunikation rimer meget godt med, hvad en dramaturg inden for teaterområdet gør inden for rammen af en hvilken som helst forestilling: analyserer, kommer med perspektiver og samler information, så det præsenteres på bedst mulig måde.

Refleksion nummer 4: Verden som dramaturgens legeplads

Hvis man forestiller sig, at teksten eller for den sags skyld teatret ikke længere er udgangspunktet for dramaturgens arbejde, vil dramaturgen muligvis være sat fri. Hvor søger den frie fugl så hen? Måske der blæser varmere vinde andre steder i verden? Verden er blevet mindre ved den øgede digitalisering, men den er samtidig blevet mere kompleks. Mere åben. Min påstand i denne sammenhæng er, at dramaturgens kompetencer langt fra er

2) <https://bachelor.au.dk/dramaturgi/> og <http://kandidat.au.dk/dramaturgi/>

bundet til en national agenda. Tværtimod vil dramaturgens kendskab til sociale processer og dramakomposition kunne bruges i forhold til en globaliseret kontekst, hvor kommercielle, kulturelle og politiske strømninger kæmper om vores opmærksomhed. Dramaturgiske processer kan implementeres i mange kontekster og ændrer konstellation ud fra den virkelighed, den forholder sig til. Nok er verden global, men den består stadig af et landskab med forskellige kulturformer, der skal bygges broer mellem. Hvis man anser en dramaturg som en ingeniør, der har indgående forståelse for forskellige modeller for dramaturgiske konstellationer, som afspejler verdens kulturer, vil dramaturgen på den globale scene kunne fungere som brobygger mellem forskellige synspunkter eller måder at være på.

Refleksion nummer 5: Små dramaturgier som mulighedsfelt

Man må sluttelig spørge sig selv fagligt eller personligt, hvad der gør, at en dramaturg lykkes eller af en omverden kan anses som en succes? I den sammenhæng vil succesraten afhænge af, hvilke succeskriterier, man har opsat. Er det ambitiøse målsætninger om, at alle dramaturger skal arbejde inden for teatret eller kan "mindre" også gøre det? Refleksion nummer fem er derfor tilegnet den lille dramaturgi, der på mange måder er en måde at anskue verden på. Eller det er måske blot dramaturgier til husbehov, der gør at ens eget liv bliver sjovere. Det handler kort sagt om, hvordan den dramaturgiske kompetence som håndværksmæssig faglighed kan bruges på alle livets felter. Det kunne være borddækning, jobsamtalen, festsangen, middagsselskabet, brylluppet, køreturen, arbejdsdagen eller noget helt andet. Dog ligger der en lille model gemt i ovenstående. Netop, at hvis Dramaturgi kan appliceres på stort set alle felter i livet, så er der ingen grænser for, hvor der kan være brug for en dramaturg, hvis man ikke kun tænker dramaturgi udelukkende i forbindelse med teater.

Afslutningen

Læseren må med rette spørge sig selv om, om det ikke lyder for godt til at være sandt, og om en mere bred forståelse af dramaturgi mon vil udvande fagligheden? Det er klart, at der er nogle klare problemstillinger i de fem refleksioner, og det helt overordnede spørgsmål må i den sammenhæng være, om refleksionerne gør nogen forskel eller hvilken nytte de vil have i forhold til Dramaturgifaget, som det ser ud i dag? Det er klart, at teatret i dag har udvidet kampzonen for, hvad der er eller kan være teater, og i den forstand har dramaturgens arbejdsfelt også fået udvidet rammerne inden for teatret; men vil det være nok i forhold til at sikre Dramaturgi som faglighed på universitetet ud i fremtiden? Her rettes blikket selvfølgelig mod de makropolitiske og økonomiske tendenser som præger universiteterne i Danmark, hvor det synes at handle mere om normeringer og resultatkontrakter. Umiddelbart efterlades der ikke meget plads til at udvikle nye eller andre modeller for, hvad fagligheden også kan bruges til. Måske er det heller ikke vigtigt. Dog ser jeg nogle klare potentialer for fremtidens dramaturgi i forhold til ovenstående fem refleksioner, når nu dramaturgen ud fra statikken alligevel får sit virke alle mulige andre steder.

Med andre ord bør man med oprejst pande kunne bruge sin titel som dramaturg, også uden for vores fælles kerneområde, uden for den feltplads, som er en luksus for de få. Med dette essay har jeg forsøgt at sætte ord på noget, som måske altid allerede er gennemtygget, fordøjet og kastet i ringhjørnet; men forhåbentligt er der noget nyt at reflektere videre over. Afslutningsvis er det selvfølgelig klart, at ovenstående ikke vil kunne indløses på en dag eller måske endda aldrig. Det er dog nogle refleksioner og bud på, hvilke horisonter, der kunne spejdes imod eller samfundsrelevante positioneringer, som faget Dramaturgi kunne overveje. Det er samtidig også klart, at der ikke findes nogen endegyldig eller lige vej. Det eneste, man kan håbe på, er, at Dramaturgi også vil findes som fag eller sag

om 60 år, når det bliver 120-års jubilæet, som skal fejres.

Per Kap Bech Jensen

Er dramaturg, arbejder som administrerende direktør på Odin Teatret, Holstebro. Han er også dramaturgisk leder af NTL, Nordisk Teater Laboratorium. Per har været PI for EU-projektet Caravan Next i Creative Europe. Han repræsenterer den aktivistiske deltager i forhold til et omgivende miljø.
